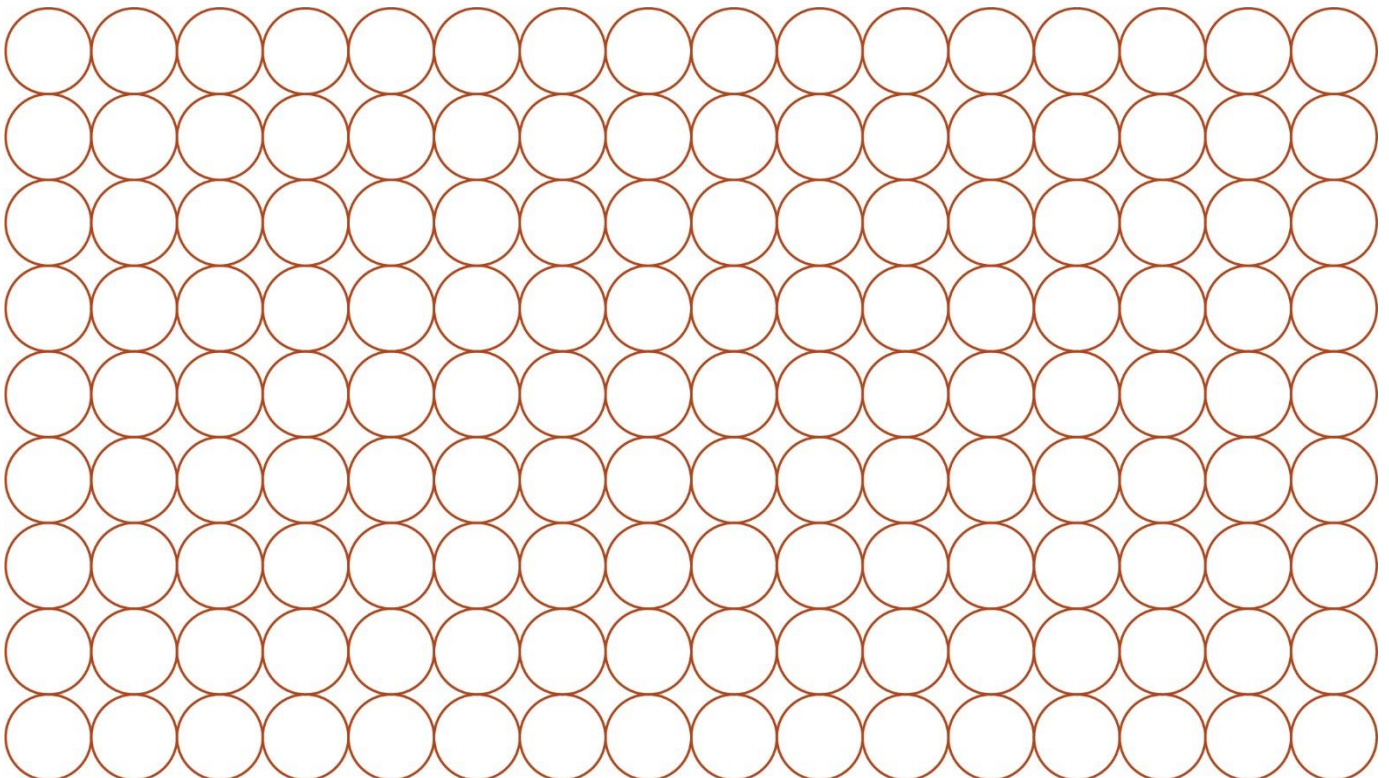

Kommentarmaterial till kursplanen i moderna språk för döva och hörselskadade

Specialskolan

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISBN: 978-91-7559-626-6

Skolverket, Stockholm 2024

Innehåll

Inledning	4
Om skolämnet moderna språk för döva och hörselskadade	5
Om moderna språk och den gemensamma europeiska referensramen för språk..	6
Kommentarer till kursplanens syfte.....	8
Tänka, kommunicera och lära.....	8
Tilltro till sin förmåga	8
Allsidig kommunikativ förmåga	9
Strategier för att underlätta kommunikation	9
Egna erfarenheter	10
Kulturella och sociala förhållanden	10
Söka, värdera och välja källor.....	10
Hjälpmedel för lärande.....	11
Intresse för språk och kulturer och nyttan med språkkunskaper	11
Kursplanens långsiktiga mål	12
Kommentarer till kursplanens centrala innehåll	13
Innehållet i ämnet moderna språk för döva och hörselskadade	14
Kommunikationens innehåll	14
Läsa och/eller lyssna – reception.....	15
Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion	18
Kommentarer till kursplanens betygskriterier	21
Betygskriterierna i ämnet moderna språk för döva och hörselskadade	22

Inledning

Till varje kursplan finns ett kommentarmaterial. Det riktar sig till lärare, rektorer och andra som är verksamma inom skolväsendet. Avsikten med materialet är att ge en bredare och djupare förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texten i kursplanen. Materialet beskriver också hur det centrala innehållet utvecklas över årskurserna och vad lärare kan fokusera på när de gör bedömningar i relation till betygskriterierna.

Formuleringar som är hämtade direkt från kursplanen är genomgående kursiverade i texten.

Om skolämnet moderna språk för döva och hörselskadade

Utgångspunkten för utformningen av kursplanen i moderna språk för döva och hörselskadade i specialskolan har varit att den i så hög grad som möjligt ska likna kursplanen i moderna språk för grundskolan. Vissa anpassningar har gjorts utifrån döva och hörselskadade elevers individuella språkliga förutsättningar och deras möjligheter att tillägna sig ett modernt språk genom skrift, eller genom tal och skrift. En skillnad jämfört med grundskolan är att döva och hörselskadade lär sig språk utifrån om de är primärt teckenspråkiga eller primärt talspråkiga. Primärt teckenspråkiga elever tillägnar sig språket i skrift. Primärt talspråkiga elever tillägnar sig språket i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal.

Kursplanen har i så stor utsträckning som möjligt skrivits språkneutral. Det innebär att den inte anger hur ett innehåll ska presenteras. Till exempel står det inte om en framställning är muntlig eller skriftlig. Detta har gjorts för att kursplanen ska kunna tillämpas på undervisningen för både primärt teckenspråkiga och primärt talspråkiga elever.

Att lära sig språk som primärt teckenspråkig elev

Det moderna språket är i regel det fjärde språket för de primärt teckenspråkiga eleverna. Språkinläringen för dessa elever sker visuellt, det vill säga eleverna möter språket huvudsakligen via läsning och inläringen bygger på det språkliga inflöde som läsningen ger. Det innebär att de primärt teckenspråkiga eleverna förutom det moderna språket måste använda sina kunskaper i både teckenspråk och svenska vid språkinläringen och att de tillägnar sig det moderna språket genom att läsa, skriva och samtala om språket på teckenspråk. Skrivna svenska är ett hjälpmedel bland annat för elevernas förståelse av ord och uttryck. Moderna språk i skrift används vid läsning, textstudier, skriftlig interaktion och egen skriftlig produktion. Det moderna språket i skrift utgör, tillsammans med teckenspråk och skriven svenska, de verktyg som eleverna bearbetar, gestaltar och förmedlar sina upplevelser och erfarenheter med.

Att lära sig språk som primärt talspråkig elev

Även för de primärt talspråkiga eleverna är det moderna språket ofta det fjärde språket. Eleverna möter språket via både skrift och tal, och inläringen bygger på det språkliga inflöde som både skriftspråket och talspråket ger. För primärt talspråkiga elever betyder det att de tillägnar sig språket genom att läsa, skriva, lyssna, tala, berätta och samtala på sitt moderna språk och med hjälp av hörseltekniska hjälpmedel.

Det moderna språket i skrift och tal utgör, tillsammans med teckenspråk och talad och skriven svenska, de verktyg som eleverna bearbetar, gestaltar och förmedlar sina upplevelser och erfarenheter med.

Om moderna språk och den gemensamma europeiska referensramen för språk

De svenska kurs- och ämnesplanerna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande har en progression i sju steg som sträcker sig genom grundskolan/specialskolan/sameskolan och den gymnasiala utbildningen. Språken har samma generella krav på språkfärdighet oavsett var i skolsystemet eleven befinner sig. Dessutom finns betygskriterier på en tidig nivå för moderna språk och teckenspråk för hörande i grundskolans/sameskolans årskurs 6 och specialskolans årskurs 7.

Gemensam europeisk referensram för språk (GERS)¹ är utarbetad av Europarådet och är en detaljerad beskrivning av vad en person behöver lära sig för att kunna kommunicera på ett annat språk än sitt förstaspråk. Den är avsedd att användas som utgångspunkt vid utveckling av styrdokument, examensprov och läromedel i språk i Europa. De svenska kurs- och ämnesplanerna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande ger uttryck för den kommunikativa och handlingsorienterade språksyn som beskrivs i GERS. Det innebär att kursplanerna är uppbyggda kring språkanvändning i handlingar som människor utför i egenskap av individer och sociala aktörer snarare än kring de byggstenar som bygger upp språket. I kursplanerna används också delar av GERS terminologi. Även grundskolans ämne modersmål som nationellt minoritetsspråk är relaterat till GERS i de delar som är anpassade för elever som lär sig finska, jiddisch, meänkieli och romani chib som nybörjarspråk.

I GERS definieras sex generella nivåer för språkfärdighet: A1, A2, B1, B2, C1 och C2. De beskriver språkfärdighet från nybörjarnivå till avancerad nivå. Varje färdighetsnivå i GERS beskrivs utförligt bland annat när det gäller receptiva (lyssna och läsa), produktiva (tala och skriva) och interaktiva (samtala och interagera i skrift) färdigheter.

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>

Kurs- och ämnesplanerna motsvarar GERS nivåer från nybörjare² upp till B2. Eftersom stegen i de svenska kurs- och ämnesplanerna är mer detaljerade än GERS nivåer ryms två svenska steg inom ramen för varje nivå i GERS. Knytningen till GERS nivåer gäller för betyget E i årskurs (6)7 och (9)10 och för betygen i gymnasieutbildningens kurser. Den som har fått lägst betyget E bedöms ha nått GERS-nivåerna enligt tabellen nedan. Det betyder att den som har höga betyg kan ha nått högre GERS-nivåer.³

GERS, nivå	Före A1	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2
STEG			1	2	3	4	5	6	7
Engelska									
(Grundskolan) Specialskolan				åk (6)7		åk (9)10			
Gymnasial kurs							5	6	7
Moderna språk & teckenspråk för hörande									
(Grundskolan) Specialskolan	åk (6)7		Skolans val åk (9)10	Språk- val åk (9)10					
Gymnasial kurs			1	2	3	4	5	6	7

Jämförelsen med GERS gäller betyget E.

² För moderna språk i årskurs 7 finns betygskriterier motsvarande ungefär nivån pre-A1 enligt CEFR Companion Volume (Europarådet 2020). Detta är ett uppdaterat tillägg till GERS. Se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>

³ Se även GERS skala för självbedömning eller checklistorna i Europeisk språkportföljo <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/europeiska-sprakportfolion>

Kommentarer till kursplanens syfte

Syftestexten riktar sig till läraren och beskriver de övergripande målsättningar som ska gälla för undervisningen i det aktuella ämnet. Syftet är därför en viktig del när lärare planerar och genomför undervisningen. Syftestexten avslutas med ett antal långsiktiga mål som avgränsar de delar av syftet som ligger till grund för betygskriterierna.

Tänka, kommunicera och lära

Den inledande texten i kursplanen ger svar på frågan varför moderna språk finns som ämne i skolan. Den första meningen, *språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära*, är gemensam för alla språkämnen. På det viset betonar kursplanen att syftet med att lära sig språk är detsamma oavsett vilket språk det gäller.

Kursplanen i moderna språk för döva och hörselskadade tecknar konturerna av ett ämne som är viktigt för att eleverna framgångsrikt ska kunna delta i en värld med många internationella kontaktytor. Språk och kulturyttringar från olika delar av världen finns överallt i det svenska samhället. De språk som ryms inom ämnet är viktiga kommunikations- och informationsspråk i många olika miljöer och sammanhang, och används inom så skilda områden som politik, ekonomi och underhållning.

Ämnet moderna språk ger en bakgrund till, och ett vidare perspektiv på, de samhälls- och kulturyttringar som eleverna är omgivna av och skapar möjligheter för dem att se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang. Att förmedla ett sådant internationellt perspektiv till eleverna ingår i skolans uppdrag och finns inskrivet i läroplanen.

Att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang, och att delta i internationellt studie- och arbetsliv, kan främja den personliga utvecklingen. Ämnet är också viktigt ur ett medborgerligt perspektiv, eftersom det ger ökade möjligheter att ta del av olika informations- och kunskapskällor samt sociala medier även på målspråket. Goda kunskaper i målspråket ger eleverna möjligheter att ta del av information från EU eller andra internationella organisationer utan att vara beroende av en översättare som mellanhand.

Tilltro till sin förmåga

Ett av huvudsyftena med undervisningen i moderna språk för döva och hörselskadade är att eleverna ska utveckla *tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften*. Motivet till detta syfte är vetskapen om att ett gott självförtroende är grundläggande för att våga delta språkligt i olika situationer och sammanhang. Det kan vara allt från samtal om

böcker på målspråket till att delta i ett internationellt arbetsliv. Med tilltro till sin förmåga att kommunicera på andra språk kan eleverna möta nya människor och lära känna nya platser och lämna invanda språkliga miljöer. Trygghet och språklig säkerhet gör att man kan vara den man är på fler än ett språk.

Eleverna ska i sin språkundervisning få möjlighet att utveckla sin *flerspråkighet*, det vill säga en kommunikativ kompetens där alla språkkunskaper och språkerfarenheter ingår, och där språken är förbundna med och påverkar varandra. I olika situationer använder eleven på ett flexibelt sätt delar av denna kompetens för att effektivt kommunicera med en samtalspartner. Elevernas *flerspråkighet* är en tillgång såväl för den enskilda eleven som för undervisningen i stort. Eleverna ska få tillfälle att reflektera över vilka språkkunskaper de redan har och pröva hur de kan användas när de lär sig nya språk. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga broar mellan språken.

Genom interkulturella erfarenheter och möten utvecklas individens sociokulturella kunskaper, det vill säga kunskaper om vad som är accepterade koder och värderingar i andra kulturer. Detta kan på sikt leda till förståelse för olika kulturer och interkulturell medvetenhet. Språkkunskaper kan på så vis bli viktiga för elevernas perspektiv på värdegrundsfrågor.

Allsidig kommunikativ förmåga

Undervisningen i moderna språk ska ge eleverna möjlighet att *utveckla en allsidig kommunikativ förmåga*. I en sådan förmåga ingår såväl sociala som interkulturella och språkliga aspekter.

De sociala och interkulturella aspekterna innebär att man kan anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I denna förmåga ingår att känna till och så långt som möjligt använda de kulturella koder och det språkbruk som behövs för att kunna kommunicera i både formella och informella situationer. Det kan handla om ordval, språkmarkörer för artighet, hur jag inleder ett mejl, hur jag uppträder i olika sammanhang eller hur jag tackar och säger nej.

Den kommunikativa förmågan innefattar även en ökande grad av *språklig säkerhet*. Det innebär att man i möjligaste mån behärskar språkets form. Syftet med detta är att utveckla komplexiteten och precisionen i elevernas språk. Med kunskaper om språkets form kan eleverna utveckla förmågan att uttrycka sig och kommunicera i allt mer avancerade och krävande sammanhang.

Strategier för att underlätta kommunikation

Ibland uppstår situationer där man försöker förmedla ett budskap, men upplever att man inte lyckas nå fram till den som man vill kommunicera med. I andra situationer kan det vara svårt att som mottagare förstå ett budskap. Det kan handla om ordval, problem med formuleringsförmågan eller förmågan att anpassa sig till situation och mottagare. Då behöver man kunna kompensera detta genom till

exempel omformuleringar, synonymer och frågor. Ett syfte med undervisningen i moderna språk är därför att eleverna ska utveckla och *kunna använda olika strategier*, tillvägagångssätt, så att de övervinner dessa hinder i kommunikationen. Vår digitaliserade värld ger rika möjligheter att kommunicera oberoende av tid och rum och erbjuder olika möjligheter att använda digitala verktyg.

Egna erfarenheter

När man börjar studera språk och språkområden väcker det ofta frågor om de egna livsvillkoren och det egna samhället jämfört med målspråkets. Syftet *att sätta innehållet* i undervisningen *i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen* handlar om att eleverna ska få reflektera över skillnader och likheter mellan egna erfarenheter och förhållanden i målspråksområdena. När undervisningen knyts till elevernas förkunskaper, erfarenheter och behov skapas meningsfulla och funktionella sammanhang. Man brukar tala om elevens förståelse.

Kulturella och sociala förhållanden

Ett centralt syfte med undervisningen i moderna språk är att eleverna ska utveckla kunskaper om och *förståelse av olika livsvillkor samt kulturella och sociala förhållanden i områden och sammanhang där språket används*. Sådana kunskaper är en förutsättning för att eleverna ska förstå nyanser, referenser och även underförstådda betydelser i språket till, exempel i möten med människor eller i litteratur och film.

Genom att eleverna får veta mer om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika delar av världen där målspråket används, får de möjlighet att reflektera över likheter och skillnader i språkområdena, utan att för den skull direkt värdera dem. På det sättet finns det en central koppling mellan värdegrundsfrågor och undervisningen i moderna språk.

Att kursplanen använder uttrycket *kulturella och sociala förhållanden i områden och sammanhang där språket används* i stället för länder, kan ses mot bakgrund av språkens ökande närvaro i allt fler sammanhang, även digitala. Språkområden sammanfaller inte heller alltid med nationsgränser. Språk ska ses i ett socialt perspektiv – det är tillsammans med andra människor det används och lärs.

Söka, värdera och välja källor

Många elever har med sig kunskaper i språk från världen utanför skolan: från familjen, övrig omvärld, erfarenheter och intressen. Mängden information som finns tillgänglig via olika medier är enorm, och möjligheterna att hitta intresseväckande och samtidigt språkligt och kognitivt utmanande material är mycket goda. Om eleverna ska kunna tillägna sig ett språk effektivt, är det viktigt

att de får möta språket i sammanhang som är begripliga och intresseväckande för dem. Det är samtidigt viktigt att språket ligger på en nivå som innebär vissa språkliga utmaningar.

Ett syfte med undervisningen i moderna språk är därför att eleverna får möjlighet att *söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i språket från olika källor*. Tanken med detta är att eleverna ska få lära sig att hitta egna vägar till information som intresserar dem, och vänja sig vid att ta vara på det språk som finns tillgängligt i omvärlden.

Hjälpmedel för lärande

För att stödja och utveckla elevernas lärande är det centralt att undervisningen ger dem förutsättningar att *kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation*. Genom att eleverna tränar på att använda olika medier och digitala verktyg som hjälpmedel i språkundervisningen får de tillgång till ett inflöde av levande och dynamiskt språk att bearbeta och tillägna sig. De får då också en kanal för att uttrycka sig på ett kreativt sätt. På så sätt kan elevernas språk utvecklas i ett autentiskt och omedelbart sammanhang.

Intresse för språk och kulturer och nyttan med språkkunskaper

Litteratur och kunskaper om historia och levnadsvillkor i olika samhällen och områden kan ge eleverna nycklar till att förstå språket. En viktig uppgift för undervisningen i moderna språk blir därför att *stimulera elevernas intresse för språk och kulturer*. Kunskaper om omvärlden och kultur i vid bemärkelse inom områden där språket används bidrar tillsammans med kunskaperna i målspråket till att ge eleverna nya perspektiv.

Ett syfte med undervisningen i moderna språk är också att skapa insikt om *nyttan av språkkunskaper*. Vi lever i en globaliserad och digitaliserad värld, olika språk omger oss i vardagen och används inom i stort sett alla områden: privat, i samhället, i olika medier, i arbetslivet och i studiemiljöer, nationellt och internationellt. Flera internationella rapporter pekar på behovet av bättre språkkunskaper inom EU. Det är därför angeläget för skolan att skapa motivation för elever i svensk skola att studera språk.

Kursplanens långsiktiga mål

Kursplanens syftestext avslutas med ett antal långsiktiga mål. Dessa är avgränsade till de delar av syftet som ligger till grund för betygskriterierna. De långsiktiga målen innehåller inte sådant som elevernas socioemotionella utveckling, värderingar, beteenden eller intresse för ämnet. Dessa områden är viktiga när lärarna planerar, genomför och utvärderar sin egen undervisning, men ska inte vara underlag för bedömning och betygssättning.

De långsiktiga målen i ämnet moderna språk är:

- *förståelse av målspråket i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal,*
- *förmåga att formulera sig och kommunicera på målspråket i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal,*
- *förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och*
- *förståelse av kulturella och sociala förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.*

Kommentarer till kursplanens centrala innehåll

Det centrala innehållet i kursplanen anger vilket obligatoriskt innehåll som ska behandlas i undervisningen. Det är uppdelat i kunskapsområden som i sin tur består av ett antal innehållspunkter. Dessa ska uppfattas som byggstenar som kan kombineras på olika sätt och väga olika tungt i undervisningen. I planeringen kan de enskilda punkterna i det centrala innehållet kräva olika mycket utrymme i undervisningen, beroende på vad de omfattar och på elevgruppens behov och förutsättningar. Kunskapsområdena bör alltså inte ses som separata arbetsområden för undervisningen, utan de kan kombineras på de sätt som läraren bedömer som mest lämpligt för att uppnå syftet med undervisningen för elevgruppen.

Exempel i innehållet

Under rubriken ”Centralt innehåll” förekommer vissa exempel. De förtydligar innehållets inriktning, men är inte uttryck för att de bör prioriteras framför andra alternativ. Till exempel anges för ämnet moderna språk att innehållet *Sökning av mycket enkel, tydlig information i anvisade källor av olika slag, till exempel för att hitta klockslag, platser och namn* ska ingå i undervisningen. Det innebär att studier av informationssökning är en obligatorisk del av undervisningen i ämnet moderna språk. Däremot kan informationssökning lika gärna handla om andra typer av sifferuppgifter eller lätt identifierbar information som om klockslag, platser och namn.

Progression

Den övergripande progressionen i det centrala innehållet motsvarar utvecklingen av den språkliga förmågan hos eleverna. Kursplanen rör sig från korta, enkla samtal samt dialoger och berättelser om sådant som är välbekant för eleverna till längre, sammanhängande tal och texter om ämnen som är elevnära men samtidigt aktuella.

Samhällsföreteelser i olika sammanhang och områden där språket används studeras genom hela specialskolan, och följer samma typ av progression: konkret och näraliggande i de tidigare årskurserna och mer komplexa företeelser i de senare årskurserna.

Skolans val och språkval

I många stycken är det centrala innehållet likartat eller identiskt för moderna språk inom ramen för Skolans val och inom ramen för språkval, trots att språkvalet är den större kursen. Kursplanen har dessa likartade skrivningar eftersom mycket innehåll, till exempel olika texttyper eller strategier, inte har

någon angiven svårighetsgrad. Däremot beskriver betygskriterierna med vilken kvalitet eleverna tillämpar det centrala innehållet.

Innehållet i ämnet moderna språk för döva och hörselskadade

Det centrala innehållet i moderna språk för döva och hörselskadade, såväl inom ramen för skolans val som inom ramen för språkval, är genomgående indelat i tre kunskapsområden: ”Kommunikationens innehåll”, ”Läsa och/eller lyssna – reception” och ”Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion”. Indelningen har sin grund i den tidigare nämnda gemensamma europeiska referensramen för språk, GERS. I denna syns den kommunikativa språkliga kompetensen hos den som studerar språk i olika språkliga aktiviteter. Av dessa används i kursplanen reception, produktion och interaktion. Var och en av dessa typer av aktiviteter kan förekomma i muntlig och skriftlig form.

Det finns en tydlig tanke bakom ordningsföljden mellan delarna i ämnets centrala innehåll: ”Kommunikationens innehåll” anger vad eleverna tillgodogör sig och uttrycker på språket. Det är alltså ett slags generalinstruktion till ”Reception” och ”Produktion och interaktion”.

Reception, det vill säga förmågan att förstå och tolka det man tillgodogör sig, är nödvändig för att kunna interagera och själv producera något. Materialet för receptionen är ofta mer omfattande och har en högre svårighetsgrad än det som eleverna själva producerar eller interagerar kring. Därför ligger innehållet som handlar om reception före det som handlar om produktion och interaktion.

Texten som följer kommenterar det centrala innehållet med utgångspunkt i de tre kunskapsområdena.

Kommunikationens innehåll

I det här kunskapsområdet anges de ämnesområden och sammanhang som eleverna ska få ta del av, samtala och skriva om. Det kan till exempel vara intressen, personer och händelser. I praktiken kommer kunskapsområdena ”Reception” och ”Produktion och interaktion” att integreras i detta kunskapsområde.

Intressen, personer och platser

Generellt är det betydelsefullt att eleverna kan relatera det som behandlas i undervisningen till sin egen verklighet. Förförståelse i någon form har stor betydelse för hur man tillägnar sig det språkliga inflödet. Därför anger kursplanen att det centrala innehållet här, både i skolans val och i språkval, ska vara *ämnesområden som är välbekanta för eleverna.*

I språkval i mellanstadiet och i skolans val är *vardagliga situationer, intressen, personer och platser* närliggande ämnen som kan behandlas. Det kan handla om det som verkligen finns runt eleverna: familj, kamrater eller skolgården. I språkval i högstadiet byggs innehållet på med *aktiviteter och händelser*. Progressionen kan bestå i att platser och personer som man kommunicerar kring blir mer avlägsna även fysiskt.

Många elever, inte minst i tonåren, upplever det som angeläget att få samtala om etiska frågor. Därför ska undervisningen i skolans val behandla *åsikter och känslor* och i språkval i högstadiet även *erfarenheter*.

Vardagsliv och levnadssätt

Kunskaper om hur människor lever i områden där målspråket används har stor betydelse för att eleverna ska kunna delta i samtal och i annan kommunikation. I skolans val handlar det om *vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där språket används*. Områden innebär här såväl elevnära innehåll som geografiska områden och kulturer. I språkval i högstadiet utvidgas innehållet till att omfatta även *sociala relationer*.

Begreppet kultur har en mycket vid betydelse i kursplanen. Det gäller alltså inte bara att eleverna behöver kunskaper om kultur i traditionell bemärkelse som litteratur eller konst. Kursplanens användning av kulturbegreppet innefattar också kulturtraditioner, värderingar och centrala begrepp i olika grupper och sociala sammanhang där språket används. Det handlar om att kunna se och förstå mönster, men samtidigt undvika kollektiva stereotyper. För att kunna göra detta kan eleverna behöva stöd för att uppmärksamma och bli medvetna om kommunikationsmönster i sina egna olika vardagliga sammanhang. I språkval i högstadiet ska därför eleven även beredas möjlighet att sätta sina kunskaper om olika förhållanden i relation till *egna erfarenheter och kunskaper*.

Läsa och/eller lyssna – reception

Det här kunskapsområdet handlar om hur man förstår och tolkar det man tillgodogör sig. Både i skolans val och i språkval lyfts *tydligt språk som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier* fram som centralt innehåll. Kontaktskapande kan exempelvis innebära förfrågningar, chatt eller andra former av samtal eller informationsutbyten som sker mellan människor, direkt eller via digitala medier. Att materialet som används i undervisningen hämtas från olika medier, såväl digitala som andra, är viktigt för variationens och omfattningens skull. Efter hand kan inflödet av material stegras i omfattning och svårighetsgrad.

Dialoger och samtal

Receptionen sker i olika former av *dialoger och samtal* och senare även i form av *intervjuer*. Progressionen består i att det material som eleverna tar del av blir allt

mer varierat. Successivt kan materialet som eleverna möter bli allt mer krävande att tillgodogöra sig. Språket i dialoger kan till exempel bli mer varierat i stil.

Sakprosa och skönlitteratur

Med genre menas en typ av framställning som kännetecknas av en viss uppsättning stildrag eller innehållsliga faktorer och som ofta har en speciell användning. Affärsbrev, matrecept, bloggar, poddar, romantiska komedier och tecknade serier är några exempel på genrer. Kursplanen i moderna språk betonar, utan att begreppet genre nämns, betydelsen av att eleverna får möta olika typer av framställningar.

Såväl sakprosa som skönlitterära texter ingår i det centrala innehållet i moderna språk. Både i skolans val och i språkval ska eleverna få möta sakprosa dels i form av *tydligt språk som är instruerande (och) beskrivande*, dels som *information*. Exempelen i kursplanen är valda för att betona vikten av att eleverna uppmuntras till att se omvärlden som en resurs och en möjlighet i sin språkutveckling.

De skönlitterära texterna och inslagen finns både i skolans val och i språkval i högstadiet i form av *berättelser och annan fiktion, även i dramatiserad form*. Det vill säga undervisningen ska behandla fiktion som finns både i bokform och i form av till exempel film. Det centrala här är att eleverna ges ordentligt utrymme att bredda sin repertoar. *Sånger eller sångtexter* kan utgöra en naturlig anknytning till elevernas intressen och till ungdomskulturen.

Strategier

Begreppet ”strategi” förekommer ofta i kursplanen. Strategi är ett samlingsbegrepp för olika metoder eller handlingssätt vid kommunikation och i elevernas lärande. Strategier kan vara medvetna eller delvis omedvetna, de kan vara planerade eller spontana. De kan också vara mer eller mindre effektiva. Att använda hjälpmedel, som till exempel lexikon och digitala verktyg, är en typ av strategi.

Alla människor behöver och använder strategier för att förstå, göra sig förstådda, kommunicera och lära. Inte minst nybörjare i språk behöver under en lång tid kompenserande strategier när språkkunskaperna inte riktigt räcker till. Efter hand som språkfärdigheten ökar minskar behovet av rent kompensatoriska strategier, men man fortsätter att använda kommunikativa strategier.

Eleverna behöver bli medvetna om vilka strategier som står till buds. De behöver också hjälp att hitta effektiva strategier både för att kommunicera och för att utveckla sina språkkunskaper. Genom undervisningen kan eleverna få stöd i att öka sin medvetenhet om verkningsfulla strategier, så att de kan välja att handla på sätt som är anpassade till situation och syfte och som ger goda resultat.

Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och detaljer

Strategier för att lättare förstå språket går ut på att man använder sin förförståelse för att göra så goda gissningar eller uppskattningar som möjligt av det man inte

förstår. Eleverna ska alltså ges möjlighet att utveckla sin ”guessing competence”, det vill säga sin förmåga att dra så logiska slutsatser som möjligt om innehållet i ofullständiga eller otydliga budskap. Konkret kan detta handla om att *gissa och dra slutsatser med hjälp av sammanhanget*, vilket är den strategi som exemplifieras för att uppfatta betydelsebärande ord i språkval i mellanstadiet.

I skolans val uttrycks detta som *strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet*, medan innehållet i språkval i högstadiet är mer utvidgat och formulerat som *strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang samt för att anpassa läsningen till framställningens form och innehåll*. Det kan till exempel betyda att man har strategier för att ta reda på tågtider på en järnvägsstation, eller för att uppfatta ett indirekt budskap i en text.

Genom sådana processer, som ofta sker gradvis, kan luckor i budskapet fyllas ut genom slutledning för att man ska få en mer utförlig bild av budskapets betydelse och beståndsdelar. De luckor som fylls ut genom slutledning kan bottna i språkliga begränsningar eller i besvärliga villkor som störande bakgrundsljud eller dålig mobiltäckning. Framgångsrika strategier är alltid helt situationsbetingade, det vill säga de används bara i den utsträckning som krävs för att förstå det aktuella budskapet.

Att söka, värdera och välja texter från olika medier

Omvärlden är en i det närmaste outtömlig källa för autentiskt språk. Det finns en bredd i utbudet av information som tillgodoser de flesta intressen. Det gör att det finns stora möjligheter för eleverna att arbeta med texter och utifrån sina individuella förutsättningar talat språk från olika medier.

I språkval i mellanstadiet handlar det om *sökning av mycket enkel, tydlig information i anvisade källor av olika slag*. Här handlar det alltså om mycket grundläggande informationssökning i källor som läraren redan valt. Vidare ska undervisningen i skolans val behandla hur man gör för att *orientera sig i anvisade källor av olika slag* medan eleverna i språkval i högstadiet ska arbeta med *sökning av enkel information i ett avgränsat urval av källor av olika slag*. Undervisningen ska alltså ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att söka, förstå och ta ställning till ett innehåll av ökande bredd och komplexitet. Urvalet av information ska eleverna så småningom, på ett allt mer ändamålsenligt sätt, använda *i egen produktion och interaktion*.

Språkets form och struktur

I allsidig kommunikativ förmåga, som undervisningen i moderna språk syftar till att utveckla, ingår även kunskaper om språkets form och struktur. Eleverna tillgodogör sig studier av språkliga strukturer bättre när de upplever att strukturen fyller ett omedelbart behov och har ett tydligt syfte i kommunikationen. Detta är innebörden i den funktionella och kommunikativa språksynen och därför anger kursplanen att eleverna, både i skolans val och i språkval, ska studera *språkliga företeelser (...) i det språk eleverna möter*. Detta språk kan finnas i texter som

eleverna själva väljer och kan till exempel vara litteratur, sångtexter eller nyhetsartiklar.

Eftersom de språkliga företeelserna varierar tar det centrala innehållet upp några centrala språkliga företeelser, men det kan även röra sig om andra företeelser beroende på språk och sammanhang. Det innebär att det både i skolans val och i språkval är *grammatiska strukturer och stavning* som behandlas. I språkval i mellanstadiet exemplifieras med *ord, fraser och uttal*.

Kursplanen anger alltså inget detaljerat obligatoriskt innehåll och ingen obligatorisk ordningsföljd för vilka grammatiska företeelser eleverna ska få undervisning i och om. Detta kommer sig av att kursplanen utgår från att kommunikationen är det primära. Språkliga element som grammatiska strukturer och stavning ska därför tas in i undervisningen först när de fyller ett funktionellt syfte för att förtydliga och berika kommunikationen.

Anpassning efter syfte och mottagare

En viktig del av den språkliga medvetenheten är förmågan att se och reflektera över hur språket faktiskt används och utifrån detta utveckla sitt eget språk. I språkval i mellanstadiet handlar det om *hur ord och vardagsfraser används i olika situationer*. I skolans val finns innehållet *hur ord, fasta språkliga uttryck och vardagsfraser används i olika situationer*. I språkval i högstadiet gäller det *formuleringar (...) för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal*. Eleverna får på detta sätt möjlighet att iaktta och reflektera över hur språket kan anpassas efter mottagare och syfte. Förmågan att anpassa sitt språk till olika situationer är, som tidigare påpekats, central för att kunna kommunicera framgångsrikt i både formella och informella sammanhang.

Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion

I det här kunskapsområdet uttrycks, med några små modifieringar, samma genrer som under "Läsa och/eller lyssna – reception". Tanken är att eleverna även ska få tillfälle att skapa olika typer av framställningar i sin produktion och interaktion, och att de med stigande språklig förmåga ska få arbeta mer medvetet med specifika stildrag i sina framställningar.

Undervisningen ska sammantaget i de olika årskurserna behandla texttyperna *presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar*. I språkval i högstadiet ska eleverna ges möjlighet att arbeta med dessa texttyper i *sammanhängande språk*. Det är en kvalitet som inte tas upp i skolans val, eftersom den språkliga förmågan ännu inte nått så långt där.

Det som är *enkla dialoger* i språkval i mellanstadiet övergår i *samtal och skrivande för kontakt och kommunikation* i såväl skolans val som i språkval i högstadiet. Förmågan att förstå och uttrycka sig i kommunikativa situationer ska

alltså utvecklas redan från början inom ramen för den funktionella och kommunikativa språksynen.

Strategier vid produktion och interaktion

När den språkliga förmågan inte räcker till behöver eleverna anpassa sitt språk till uppgiften och/eller mottagaren. De strategier som ingår som centralt innehåll i kunskapsområdet som rör produktion går ut på att eleverna ska kunna förtydliga eller stärka budskapet i den egna kommunikationen. *Omformuleringar* nämns för skolans val och för språkval i högstadiet.

Strategier vid interaktion innefattar både receptiva och produktiva strategier. I ett samtal, i en diskussion eller i ett chattforum kan deltagarna göra på olika sätt för att stärka samarbetet och se till att samtalet utvecklar sig i rätt riktning. Att kunna välja rätt strategi för rätt tillfälle kan bidra till ömsesidig förståelse och ett fokuserat angreppssätt. Eftersom samtalssituationen är så grundläggande för kommunikationen även på nybörjarnivå, finns strategier för interaktion redan från början i ämnet. Både skriftlig och muntlig interaktion blir allt mer vanlig via digitala medier och plattformar, och samtal här kan pågå i såväl muntlig som skriftlig form.

Förmågan att använda interaktiva strategier hänger intimt samman med att vilja och våga förstå och uttrycka sig. Att redan från början skapa en tillåtande och stödjande atmosfär i klassrummet gör att eleverna vågar gissa och att de vågar använda det ännu begränsade språk de har tillgång till.

I språkval i mellanstadiet finns *strategier för att underlätta interaktionen, till exempel gester och frågor*. Detta handlar om att få enklare interaktion att inte stanna upp, och att även icke-verbal kommunikation som gester är ett verktyg för att hålla igång interaktionen. I skolans val ska undervisningen behandla *strategier för att underlätta samtal*, och här tillkommer *omformuleringar* som exempel. I språkval i högstadiet tillkommer *frågor och stödjande fraser* samt att *bidra till och underlätta samtal*. Här betonas alltså ett mer aktivt och drivande förhållningssätt i samtalet. Ett sätt att bidra till att samtalet utvecklas kan vara att ställa följdfrågor, be om förtydliganden eller stödja samtalspartnern genom att med korta, enkla fraser förmedla att man förstår.

Interaktion sker oftast här och nu, även via digitala medier, och kan innefatta ogillande eller bekräftande kommentarer, eller kommentarer som uttrycker ironi eller gillande. Gester kan också användas i förstärkande eller frågande syfte. Medvetenhet om att gester och annat kroppsspråk kan skilja sig åt mellan olika språkområden, och att kunna tolka och använda sådana sociokulturella inslag rätt, är ofta avgörande för framgångsrik kommunikation.

Språkliga företeelser

Utgångspunkten för arbetet med språkets formsystem är inte någon grammatisk steg i kursplanen. Det som betonas är i stället vad eleverna ska kunna göra med språket: ställa frågor, berätta om sådant som engagerar dem, förstå nyheter och så

vidare. Därför anges inte någon fast ordning i vilken eleverna ska studera olika grammatiska moment.

Så långt det är möjligt ska undervisningen uppmärksamma sådana formelement som är nödvändiga för att få kommunikationen att fungera. Eleverna har sinsemellan olika behov av arbete med språkets formelement. Det kan bland annat bero på vilket modersmål de har och på vilket sätt de tillägnar sig språket. I praktiken innebär detta att olika elever behöver stärka olika formella språkliga kvaliteter, inte minst för att kunna anpassa språket till situation, syfte och mottagare. Av den anledningen ska det innehåll som omfattas i punkten om språkliga företeelser tas upp i den omfattning och med det djup som krävs för att språket ska bli ett väl fungerande verktyg för eleven i kommunikationen.

Att bearbeta egna framställningar

Kursplanen lyfter fram en processinriktad syn på elevernas utveckling av framställningar. Som nybörjare har eleverna fokus på att iaktta och reflektera över hur språket faktiskt används och utifrån detta även arbeta med att förbättra det egna språket. Ett medvetet processinriktat arbete bedöms fungera i högstadiet. Därför finns innehållet *bearbetning av egna framställningar (...)*.

Kommentarer till kursplanens betygskriterier

Betygskriteriernas uppgift är att fungera som måttstock för bedömning av elevens kunskaper. Betygskriterierna behöver läsas och tolkas i relation till syftet, det centrala innehållet och den undervisning som har bedrivits.

Läraren använder betygskriterierna för att bedöma elevens kunskapsutveckling inom ämnet. Det kan vara omdömen inom ramen för den individuella utvecklingsplanen, för att avgöra om eleven behöver ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för undervisningen eller särskilt stöd. Ett annat skäl kan vara att säkerställa att eleverna får tillräckliga utmaningar för att nå så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Att ge ett omdöme innebär att läraren värderar de kunskaper eleven hittills har inhämtat i ämnet, utifrån vad undervisningen har gett eleven förutsättningar att utveckla i förhållande till betygskriterierna. I de årskurser betyg sätts använder läraren betygskriterierna som ett verktyg för att bedöma elevens kunskaper vid betygssättningen.

Betygskriterier

Betygskriterier används för betygssättning i vissa årskurser. Läraren fäster vid betygssättningen mer vikt vid sådana kunskaper som betonas i syftet eller som kan kopplas till många eller omfångsrika punkter i det centrala innehållet. Läraren fäster också mer vikt vid sådant som har fokuserats i undervisningen och där eleverna fått möjlighet att särskilt fördjupa sina kunskaper. Det innehållsliga sammanhanget är viktigt då de val läraren gör i undervisningen har betydelse för vad som blir möjligt för eleverna att lära sig och därmed vad som blir relevant att bedöma. Detta är skälet till att betygskriterierna måste läsas och tolkas i relation till syftet, det centrala innehållet och den undervisning som har bedrivits.

Betygskriterierna i årskurs 7 och 10 liknar i stor utsträckning varandra. Men när läraren tolkar betygskriterierna i relation till kursplanen och undervisningen blir det dock uppenbart att progressionen bärs av det centrala innehållet som skiljer sig åt mellan olika stadier, och att det konkreta undervisningsinnehållet blir mer komplext i högstadiet.

För att betygskriterierna ska fungera som ett användbart verktyg för en sammantagen bedömning vid betygssättning är de formulerade på ett övergripande sätt. På så vis ger de läraren möjligheter att göra en allsidig bedömning utifrån ett brett och varierat underlag som lämnat utrymme för eleven att visa sina kunskaper på olika sätt. Under terminen görs också avstämningar i förhållande till betygskriterierna för att sammanfatta och dokumentera det kunnande eleverna har visat. Sådana avstämningar är ett sätt för läraren att säkerställa att det finns ett brett och varierat underlag vid tiden för betygssättning.

Lärarens uppgift är att sätta det betyg som sammantaget motsvarar elevens kunskaper genom att hitta den bästa överensstämmelsen mellan betygsunderlaget och betygskriterierna. En sammantagen bedömning handlar om att läraren analyserar både hur elevens kunskaper förhåller sig till betygskriteriernas delar och vilket betyg som helheten indikerar. För att få en bild av den sammantagna nivån på elevens kunskaper är tyngdpunkterna i ämnet vägledande. Läs mer om sammantagen bedömning vid betygssättning i Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och provning.

Betygskriterierna i ämnet moderna språk för döva och hörselskadade

Betygskriterierna är indelade i fyra stycken:

- Det första stycket utgår från det första långsiktiga målet och handlar om reception.
- Det andra stycket utgår från det andra och det tredje långsiktiga målet och handlar om framställning.
- Det tredje stycket utgår från det andra och det tredje långsiktiga målet och handlar om interaktion.
- Det fjärde stycket utgår från det fjärde målet och handlar om förståelse av kulturella och sociala förhållanden där språket används.

I vissa stycken av betygskriterierna används flera värdeord i följd, till exempel [Eleven formulerar sig] *i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande*. Sådana värdeord utgör tillsammans en helhet. I betygskriterierna är värdeorden genomgående fetmarkerade. För enkelhets skull är även ordet och fetmarkerat vid uppräknings av värdeord förutom i formuleringarna om anpassning av språket till syfte, mottagare och situation.

Specialskolans betygskriterier i moderna språk, engelska och teckenspråk för hörande är samordnade inbördes och med motsvarande betygskriterier i grundskolan. (Se avsnittet ovan ”Om skolämnet moderna språk och den gemensamma europeiska referensramen för språk”.)

Förstå talat språk och texter

Betygskriteriernas första stycke är avsett att rikta lärarens bedömningsfokus mot elevens receptiva förmåga, det vill säga förståelse av målspråket i skrift och utifrån individuella förutsättningar i tal.

Uttrycket *förstå och tolka*, som finns i betygskriterierna i språkval årskurs 10, ger ett stort utrymme att bedöma elevens förståelse på mycket olika sätt.

Formuleringen uttrycker att förståelse av språket dels handlar om att förstå den bokstavliga betydelsen, dels om att tolka innebörden. Förstå och tolka är tänkt att uppfattas som en helhet vilket innebär att de flesta sammanhang som syftar till att

bedöma elevens förståelse är avsedda att innehålla båda dimensionerna. För nybörjare i språket torde betoningen naturligt ligga på förståelse av den bokstavliga betydelsen. I årskurs 7 och i skolans val används därför endast *förstå*. I takt med att eleven vidgar sin språkliga repertoar ökar behoven av att tolka innebörder i språket.

De värdeord som beskriver hur god elevens förståelse är uttrycker både kvantitet och kvalitet. Detta beskrivs med värdeord som *vanliga, enkla ord och enkla fraser, det mest väsentliga* (av innehållet), *huvudsakligt innehåll, helheten, tydliga detaljer* eller *väsentliga detaljer*. Vid bedömningen kan läraren vara betjänt av att själv identifiera vad som utgör exempelvis tydliga detaljer och vad som är väsentliga detaljer i det språk som eleven har försökt att förstå.

Det första stycket i betygskriterierna för årskurs 10 avslutas med en formulering som handlar om hur verkningsfullt eleven kan integrera material som eleven har läst och/eller hört på målspråket i sin egen produktion och interaktion. I betygskriterierna kallas sådant material även *källor*. Det framgår också att eleven ska välja vilket innehåll från källorna som eleven vill inkludera. Progressionen går från *enkel information i anvisade källor* i skolans val till *enkel information från ett avgränsat urval av källor* i språkval. I moderna språk görs bedömningen alltså med utgångspunkt i ett anpassat antal källor.

Framställningar

Det andra och tredje stycket beskriver elevens förmåga att kommunicera och anpassa språket i tal och skrift.

I det andra stycket riktas uppmärksamheten mot kommunikationens produktiva delar. Dessa kallas i betygskriterierna för *framställningar*. En framställning kännetecknas av att eleven formulerar sig till en eller flera personer, och att det finns eller har funnits möjlighet för eleven att tänka igenom språk och innehåll. Uttrycket *formulerar sig* är avsett att i någon mån förstärka intrycket av just möjligheten att tänka efter. Muntliga framställningar förekommer både som en del av samtal och i form av anföranden.

I stycket framgår att framställningarna ska vara *av olika slag*. De olika slagen framgår av det centrala innehållet. *Olika slag* kan även handla om hur framställningarna har tillkommit, till exempel i vilken mån eleven haft möjlighet att förbereda sig och om framställningarna producerats vid ett enstaka tillfälle eller om de har genomgått bearbetning.

I betygskriteriernas andra och tredje stycken används kombinationer av flera värdeord. Det beror på att de olika värdeorden beskriver olika kvaliteter av förmågan att använda språket i skrift och/eller i tal. Dessa kvaliteter är väl etablerade och används av ett stort antal språkinstitutioner och länder i världen. Värdeorden avser i sin tur att synliggöra de olika kvaliteterna.

Nedan följer en översikt av vilka kvaliteter det andra stycket omfattar och vilka värdeord som används.

Framställningar: språkets omfång och bredd

Värdeorden *mycket enkelt*, *enkelt* och *i någon mån varierat* avser att rikta uppmärksamheten mot framställningarnas sammantagna omfång och bredd. Med detta avses elevens val av ord och uttryck, grammatiska strukturer och meningsbyggnad samt framställningarnas innehållsliga djup och bredd. På samma sätt som i betygskriterierna för övrigt, behöver värdeorden tolkas i relation till ämnesplanens syfte, centrala innehåll och till den undervisning som bedrivits.

Framställningar: språkets precision

Värdeorden *i huvudsak begripligt*, *begripligt* och *relativt tydligt* uttrycker hur tydligt och klart eleven kan förmedla något till andra och står i relation till uppgifternas svårighetsgrad. I bedömningen kan läraren beakta i vilken grad det innehållsliga sammanhanget och elevens val av ord, uttryck och strukturer bidrar till tydlighet. Läraren kan även väga in hur oklarheter och fel påverkar framställningarna och, i förekommande fall, hur uttalet påverkar möjligheten att följa och ta till sig innehållet. Språklig korrekthet nämns dock inte uttryckligen. Detta har att göra med att det centrala i bedömningen är att synliggöra vad eleven kan snarare än vad eleven inte kan. Avsikten är att undvika en bedömning som handlar om hur många fel eleven får göra för ett visst betyg. Samma värdeord finns även i stycket om interaktion, se nedan.

Framställningar: textbindning och struktur

I stycket om framställningar ryms även en bedömning av i vilken grad eleven kan formulera sig sammanhängande. Detta uttrycks med hjälp av värdeorden *med enstaka vanliga ord och fraser*, *med fraser och meningar*, *till viss del sammanhängande* och *relativt sammanhängande*. I bedömningen kan läraren i årskurs 10 till exempel beakta hur väl eleven knyter samman satser och meningar med textbindningar av olika slag, till exempel med pronomen eller konjunktioner.

Interaktion

I det tredje stycket beskrivs de kvaliteter som är särskilt relevanta vid bedömning av kommunikationens interaktiva delar.

Interaktion kännetecknas av att en elev växlar mellan produktion och reception i samspel med en eller flera andra personer. Eleven behöver också vara beredd på att ta emot och bemöta reaktioner på det som eleven själv uttryckt. I betygskriterierna används formuleringen *uttrycker sig* som i någon mån är avsedd att spegla den relativa grad av spontanitet som detta innebär.

I stycket används kombinationer av flera värdeord. För en motivering, se avsnittet ”Framställningar”. Nedan följer en översikt av vilka kvaliteter det tredje stycket omfattar och vilka värdeord som används.

Interaktion: språkets precision

Värdeorden *i huvudsak begripligt*, *begripligt* och *relativt tydligt* inom interaktion beskriver i vilken utsträckning eleven, enligt lärarens bedömning, kan göra sig

förstådd. I betygskriterierna för betyget C i årskurs 10 skolans val framgår att i interaktion behöver eleven kunna uttrycka sig *enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar*, medan det i framställningar handlar om att eleven kan uttrycka sig *enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar*. Det innebär att delar av den begripliga interaktionen kan bestå av enstaka ord. Framställningar måste däremot i princip alltid vara uppbyggda av mer än enstaka ord. Att på detta sätt ha ett annat värdeord inom interaktion beror på att interaktion kräver ett större mått av improvisation än framställningar, och att enstaka ord ibland är en naturlig del i exempelvis en chatt eller ett samtal.

Interaktion: anpassning

Det tredje stycket rymmer för det högsta betyget i språkval årskurs 10 även en bedömning av elevens förmåga att anpassa språket till olika syften, mottagare och situationer. Värdeordet är *i någon mån*. Anpassning till olika syften, mottagare och situationer finns som en punkt i de långsiktiga målen och ska alltså vara en del av bedömningen av interaktion från denna nivå. I bedömningen kan läraren beakta till exempel tilltal, ordval eller hur frågor eller annan respons påverkar interaktionerna.

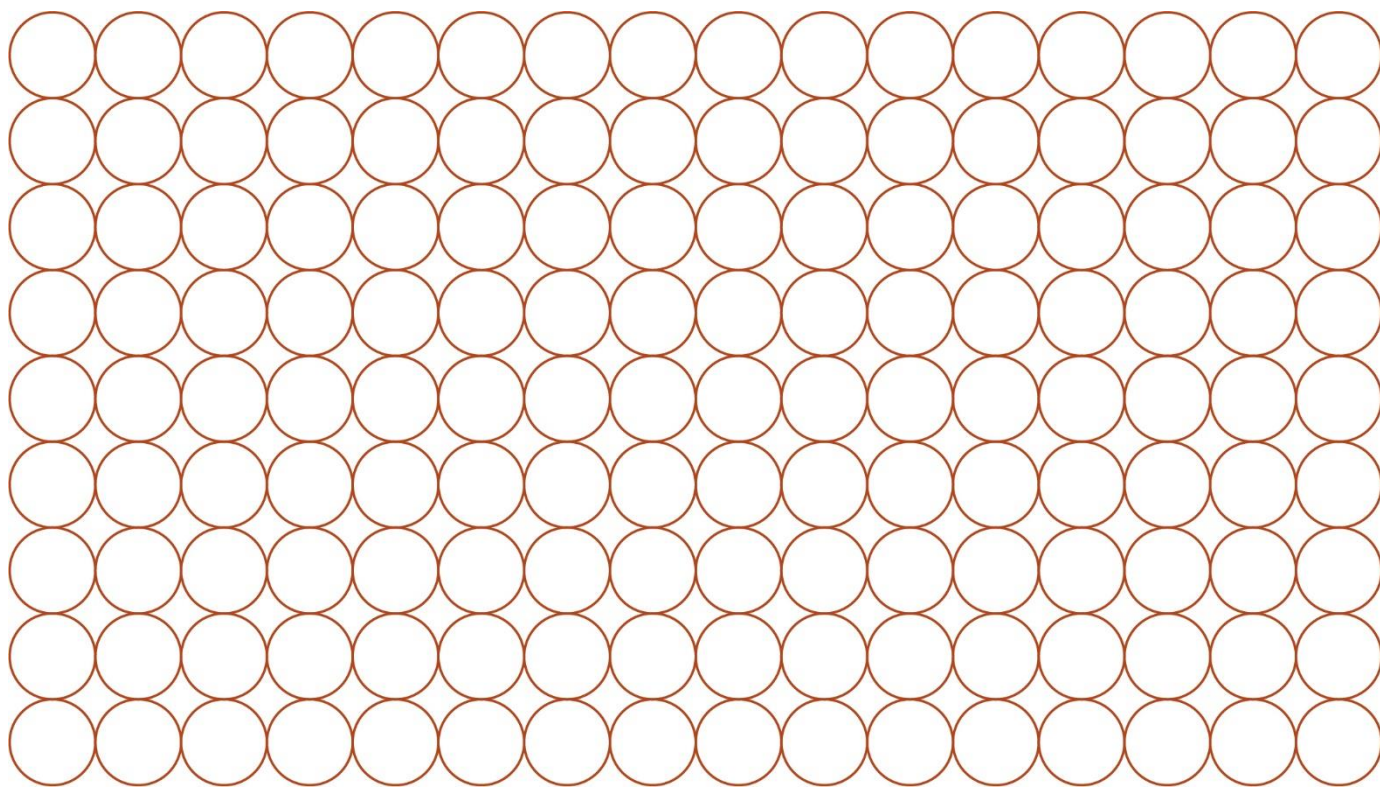
Interaktion: strategier

Stycket avslutas med en formulering som riktar lärarens bedömningsfokus mot i vilken grad interaktionerna underlättas och förbättras av elevens strategier. De värdeord som används är *i någon mån* och *i viss utsträckning*. För betyget A gäller användning av interaktiva strategier (utan värdeord). Exempel på interaktiva strategier finns i det centrala innehållets kunskapsområde ”Produktion och interaktion”.

Förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används

Även *förståelse av kulturella och sociala förhållanden* är en central del av elevens kunskaper i ämnet och ingår därför i betygskriteriernas sista stycke. Ordet *förhållanden* syftar på innehållet i den sista punkten i kunskapsområdet ”Kommunikationens innehåll”.

I moderna språk på grundskolenivå anges att eleven ska *kommentera på målspråket*. Avsikten med att på så sätt begränsa uttrycken för förståelse är att undvika intrycket av att det främst handlar om att redovisa fakta. De värdeord som används är *på ett mycket enkelt sätt*, *på ett enkelt sätt* och *översiktligt*. Dessa värdeord är valda för att spegla den begränsning för eleven som uttrycket *på målspråket* innebär.

Skolverket

www.skolverket.se